

Regjeringen.no

Kronikk av landbruks- og matminister Sandra Borch

Ta vare på matjorda

Nyhet | Dato: 03.05.2022 | [Landbruks- og matdepartementet](#)[\(http://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/id627/\)](http://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/id627/)

Dette er mitt enkle budskap til alle landets kommuner, utbyggere og eiere av jordbruksareal; ta vare på matjorda! Begrunnelsene er mange, men akkurat nå er behovet for matproduksjon den viktigste.

Krig og konflikter mellom land kan føre til problemer med produksjonen og leveransene av mat. Det opplever vi nå med krig og ødeleggelser nær oss selv. Det kriges mellom Russland og Ukraina, midt i det som ofte kalles Europas kornkammer. Der det nå ruller tanks og stridsvogner skulle det snart blitt sådd hvete. På Europas og kanskje verdens beste matjord bombes det og legges miner. Ingen vet når disse arealene igjen kan dyrkes.

Stortinget har nylig behandlet meldingen om FNs bærekraftsmål. Mål nr. 2 handler om matsikkerhet og bekjempelse av sult. Stortinget har pekt på viktige tiltak for å sikre økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. Hvordan vi forvalter våre ressurser i dag har avgjørende betydning for hvilke muligheter de kommende generasjonene får.

Dette bakteppet viser hvor viktig det er å ta vare på de arealene som vi kan produsere mat på. Vinteren har vist hvilken usikker verden vi lever i. Vinteren har også vist oss hvor høyt vi må prioritere beredskap. Beredskap for matsikkerhet, sikring av arealer for matproduksjon har blitt høyaktuelt. Vi må slutte å sløse med dyrka mark – jordvernet må styrkes.

For kort tid siden sendte kommunal- og distriktsministeren og jeg et brev til alle landets kommuner, fylkeskommuner og statsforvaltere for å minne om at vi må ta jordvernet på alvor. Der presiserte vi at kommunene har et stort ansvar for å sikre jordbruksarealene og sørge for at jordvern er et overordnet hensyn i arealplanleggingen. Vi presiserte også at kommunene må gå grundig gjennom sine kommunale planer og vurdere å ta ut noen av byggeområdene på dyrka mark.

Bevaring av dyrket mark er en nasjonal interesse. For å oppnå styrket beredskap og mat- sikkerhet må vi ta vare på jordbrukets produksjonsressurser over hele landet. Norge har lite dyrket mark grunnet topografi og klima, og kornarealet per innbygger er lavere enn gjennomsnittet i Europa. De beste jordbruksarealene ligger ofte der utbyggingspresset er størst, og det er i mange tilfeller ulike interesser knyttet til arealer med attraktiv beliggenhet.

Den norske matsikkerheten er per i dag god, men i den situasjonen verden står i nå er det viktig å legge til rette for å produsere så mye mat som mulig i Norge. Når kun tre prosent av landarealet vårt kan brukes til å dyrke mat, er det viktig å ta vare på den matjorda vi har.

Tilgangen til jord, mat og vann er i ferd med å stramme seg til, ifølge FNs klimapanel.

Verden står overfor store utfordringer med å forvalte og fordele disse ressursene. Ikke minst må verdens matproduksjon kanskje øke med 50 prosent innen 2050. FNs klimapanel har slått fast at alle land må ta i bruk de ressursene de har til å produsere mat.

I Hurdalsplattformen står det at det skal settes et mål for selvforsyningsgraden på 50 prosent. Vi er et stykke unna det målet i dag, og vi må ta i bruk jordbruksarealene i hele landet for å kunne nå det. Det er imidlertid særlig viktig å ta vare på arealene for matkorn-, grønnsaks- og fruktproduksjon, da det er der selvforsyningsgraden er lavest.

Jordbruksarealet i drift per innbygger i Norge ble redusert fra ca. 2,3 til 1,8 dekar i perioden 2000-2020, i hovedsak pga. befolkningsøkningen. Beregninger fra NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) viser at vi trenger over én million dekar nytt jordbruksareal innen 2050 for å opprettholde jordbruksarealet per innbygger. Dette kan bli svært krevende, særlig dersom vi skal erstatte omdisponeringen av de beste matkorn- og grønnsaksarealene.

Nydyrking er viktig for å opprettholde mengden av dyrka jord, og for å kunne øke jordbruksproduksjonen, men nydyrking kan ikke brukes som argument for å tillate omdisponering av jordbruksareal. Områder egnet for nydyrking (dyrkbare mark) er også en begrenset ressurs, særlig i de beste klimasonene. Nydyrking kan i noen tilfeller også være til skade for naturmiljø og skogressurser.

Det kan bli vanskelig å nå dette målet. Vi vet at det er satt av mange tusen dekar dyrka jord til byggeformål i kommuneplanene, som snart kan bli regulert og komme inn i statistikken som omdisponert. Og bare til samferdselsformål er det de siste årene omdisponert nesten 1 700 dekar dyrka jord årlig, i stor grad gjennom store statlige samferdselsprosjekter. Med bakgrunn i det vil regjeringen ha en kritisk gjennomgang av konkrete utbyggingsprosjekter for å vurdere om disse er forenlige med de fastsatte jordvernmålene.

Heldigvis ser vi et rekordlavt tall for omdisponeringen av jordbruksareal for 2021, men det er foreløpige tall, og omdisponeringen kan variere en del fra år til år. Om de hadde blitt stående, så ville det ha betydd at vi er under Stortingets vedtatte jordvernmål på 3 000 dekar for første gang, og på det laveste nivået på minst femti år.

Jeg håper at disse foreløpige tallene viser at det nå er et flertall i befolkningen både nasjonalt og lokalt som mener at vi i størst mulig grad skal ta vare på matjorda!

Landbruks- og matdepartementet

TEMA

Jordbruk

Regjeringen.no

Ansvarlig for [Landbruks- og matdepartementets sider](#):

Ansvarlig redaktør: [Ottar Løvik](#)

Nettredaktør: [Heidi Eriksen Riise](#)

Ansatte i LMD: [Depkatalog](#)

[Personvernerklæring for LMD](#)

Organisasjonsnummer: 972 417 874